

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ КЫЗЫЛ ХООРАЯ КОМИТЕДИНИҢ
БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1952
октябрь
7
ВТСРНИК
№ 197 (2627)
ӨРТӨЗ 20 КОП.

Бистиң партиявыстың алдарлыг тулчуушкун-
нар болгаш хөй-хөй тиелелгелер-биле бүртөк-
тугу бедик көдүртүнген болгаш бистиң улузувус-
ту бурунгаар, коммунизмиң тиелелгезинче кый-
гырып турар.

(ВКП(б)-ниң XIX съездин аяктарда эш В. М. Молотовтун эге сөзүндө)

ВКП(б)-НИҢ ОН ТОС ДУГААР СЪЕЗДИЗИ

Партиянык болгаш улустун чагыс эви, Ленин—Сталинның партия-
зынга совет улустун кызыгаар чок
ынакшылы съезди мурундагы хүн-
нерде канчаар-да аажок улуг күш-
биле көргүстүнгөн. Партиянык XIX
съездинге алдар кылдыр бүгү
чуртта калбарган бүгү улустун со-
циалистик чарыгы болза, коммуни-
стик партиянык планнарны миллион-
миллион кижилер сорук киришинки-
ниң күш-ажылы-биле амыдырал бүгү
чуртта боттандырып турарын, комму-
нистик партиянык улуг херээ
бүгү улустун хан-тамыры-биле хол-
башкан төрөөн херээ болуп турарын
катап-катап илереди турар.

Революциянык генийлер, ажыл-
чы кижилердин улуг башкылары
Ленин биле Сталинның канчалдыр
тургусканы алдарлыг коммунистик
партиянык ачызы-биле бистиң Төрөөн
чуртувус бүгү-ле төөгүлүг тиелел-
гелерин, совет кижилер боттарынык
аас-кежикти амыдыралын чедип ал-
ганын олар ханызы-биле билдир-
дилер турарлар. Бистиң партиявыс—
«бистиң үениң угааны, алдары болгаш
арын-нүүрү» деп улуг Ленинниң
сөстөрүн совет улус изниг ынакшыл-
биле болгаш улуг чоргаарал-биле да-
кырлап турар.

Коммунистик партиянык бүгү ма-
дырлыг төөгүсү, бистиң чуртувуста
социализмиң тиелелгелин тургузуш-
кунуң бүгү оруу болза, «бистиң, комму-
нистик партиявыс ышкаш күчүлүг болгаш
ат-алдары турган партия делегейге чок
болгаш турбаан-даа»—деп бистиң баштын-
чывыс болгаш, башкымыс эш Сталин-
ның сөстөрүн бадыткап турар.

XIX съездин муруну чартында
партия конференциялары болгаш
эвилелешкен республикаларнык
коммунистик партияларнык съездери
болза, бистиң партиявыс чагыс ай
катышкан болгаш быжыг күштүг
болуп, бодуну ленинчил-
сталинчил Төп Комитетин долгандыр
улуг баштынчызы болгаш башкызы
эш Сталинның долгандыр каян-
гызыдан-даа артык сырый катышкан
деп чыны улам-на бүзүрелдин-биле
көргүскөн.

«ССРЭ-де социализмиң эконом-
нуг проблемалары» деп эш И. В.
Сталинның чаа теориялык ажылы
бо хүнерде бистиң партиявыс,
бүгү совет улус канчаар-да аажок
сорук киришинки-биле болгаш өр-
рүкчү-биле уткаан. Генийлик
сталинчы чогаалдык төөгүлүг уjur-
дузаны болза, коммунизмиң тиел-
лгезин дээш демиселдин програм-
мазы-биле бистиң партиявысты,
бүгү совет улусту ол чогаалдык
чепчегеп турары болур.

Эртеминиң улуг корифеи эш
Сталин болза, Маркс—Энгельс—
Ленинниң өөредин сайыратышаан,
ССРЭ-де социализм тургузушкунуң
канчаар-да аажок улуг дуржулгаларын
бүгү талазы-
биле түтүп, амгы үдегей капитализ-
миң хөгжүлдизин шынчылгез болгаш
капитализмиң болгаш социализмиң
кол хойлударын үндө-
зилеп, социализмден коммунизмче
шиччилгениң негелделерин тодар-
гайлаан.

Коммунизмче шилчилгениң негел-
делерин дугайында, коммунистик
ниитилелди тургузарының дугайы-
нда эш Сталинның өөредин болза,
совет кижилерин тургузукчу ажал-
чорудулгаже сорук кирип, бүгү
чурттарнык ажылчы чоннарынга
тайбын, демократия болгаш соци-
ализм дээш демиселдин орун чидди
херел-биле чыраткылап турар.

1951—1955 чылдарда ССРЭ-ниң
хөгжүлдизин чаа беш дугаар беш
чыл планы социализмден комму-
низмче орукка чаа бурунгаар улуг
базым болур. Ол талазы-биле дирек-
тисалары партиянык съездинге
бадылаар. Съезд партиянык эскерт-
кен Уставының төдөвиленин база
көөр. Ол төөгүлүг документтер
болза, ВКП(б)-ниң эрткен XVIII
съездин соондагы чылдарда пар-
тия тургузушкунуң талазы-биле
партиянык мөөнөзүн дуржулгаларын
тодаргай көргүзүп турарлар.

XIX съезди ВКП(б) ТК-ның
төөгүлүг документтери бүгү чуртта
болуп эрткен партия хуралдарының,
конференцияларының болгаш Эвил-
лешкен республикаларнык ком-
партияларының съездилериниң ки-
чигейиниң төвүңс турган. Партия
хураллары, конференциялары бол-
гаш съездилер бедик илелкэйлик
байдал-биле, шүгүмчүлелди болгаш
бот-шүгүмчүлелди тугунуң ала-
биле эрткилээ. Коммунистер ол до-
кументини чагыс эш-сегил-биле

чүүлдүг деп көрбүшаан, партиянык
идип үндүргени төөгүлүг сорул-
галары күүсөдиринге боттарынык
бүрүнү-биле белегин болгаш чайгы-
лыш чок шитпирлиин илереткеннер.

Коммунизм дээш демиселдин та-
лазы-биле бүгү делегейге төөгүлүг
ужурдузалагы чаа улуг тиелелгелер-
биле бистиң улуг партиявыс боду-
нуң XIX съездинге ужурашкан
XVIII съездиң илеткелинге эш
Сталинның айтыканы программаны
амыдырал кырынга чедишинкиниң
боттандырбышаан, совет улус ком-
мунистик партиянык удуртулгазы-
биле бистиң күрүнестин күчүзүн
улам быжыглап, оң бүгү делегейге
алдарын улгатырып, коммунизмче
орукче улуг базымы кылган.

Совет улус Ленин—Сталинның
партиянык удуртулгазы-биле деле-
гейге бир дугаар социалистик
ниитилелди тургускан. Төөгүлүг
кыска хуусааның иштинде бистиң
Төрөөн чуртувус хождангай чорук-
тан депшилгеже шураашкын кы-
лып, күчүлүг индустриалдык-колхоз-
чу социалистик күрүнече шилчээ,
илелкэйлик камгаламга белеткитин-
ген. Социализмиң тиелелгениң үн-
дөзилгез, совет ниитилелдин мор-
аль-политиктиг чагыс эви,
ССРЭ-ниң улустарының найыралы,
совет патриотизм дээш ышкаш ша-
кындыг шимчедикчи күштер бистиң
чуртувуста калбарган болгаш улам-
на быжыгып турар.

Ада-чурттуң Улуг дайынының үн-
дөзінде коммунистик партия, эш
Сталин совет кижилерин Төрөөн
чурттуң камгаламынче көдүрүп,
мадырлыг чоруктарже оларны со-
рук кирип. Совет улус болза, со-
циализмиң чаалап алышкыны-
рын немед болгаш япон импери-
алистерден камгалап ал, фашистик
кулданышкынының айылындан
кый төрөлгенин камгалап алган.
Дайының оюнга совет ниитилел-
диң мораль-политиктиг чагыс эви,
бистиң чуртувустун улустарының
найыралы улам-на быжыгып, кан-
чатынган, амыдыралчы совет па-
триотизм оң тодаргайлы-биле иле-
рзэн. Совет ниитилел болгаш күр-
не тургузуунуң улуг, тиелтирбес
күжү, совет чепсекти күштерини
тиелтирбес чоруу бүгү делегейниң
мурунун көргүстүнгөн.

Бүгү-делегей төөгүлүг тиелел-
гени чедип алгаш, совет улус да-
йын улам-на быжыг болгаш күчүлүг
болуп үнгөн. Совет социализмиң күр-
үнөдөн артык быжыг күрүнө амгы
үде чок.

Демократиянык болгаш соци-
ализмиң күчүлүг лагерин баштап
турар Совет Эвилелиниң бүгү-деле-
гей талазы-биле хүндүткелдин дай-
ны сөөлүндеги үде хемчээл чокка
өскөн. Польшаның, Чехословакия-
ның, Венгрияның, Румынияның,
Болгарияның, Албанияның фаши-
стик дарлаадан Совет Армияга хос-
татырган улустары улус-демократ-
тыг тургузуну тургузуп алган
болгаш амгы үде социализм
ни чедишинкини тургузуп тур-
рлар. Социализмиң оруу-биле
Моол Арат Республиканың ажылчы
чоннары бүзүрелди чоруп орарлар.
Даштык капиталга кулдангырган
Кыдаттың орнунда бистиң чуртувус
болза, Чөөн-чүкте улуг кожалыг—
чаа амыдыралды улуг көдүрүлүш-
күнү-биле тургузуп турар, бистиң
биле найыралды Кыдат Улус Рес-
публика-биле кожа болуп турар.
Мадырлыг корей улус бодунун
хосталганын болгаш хамаарышпас
чорун америк эжелекчилерден ма-
дырлыг-биле камгалап турар. Гер-
ман Демократтыг Республиканың
тургустунганы болза, Европаның
төгүзүндө эргиделиг чорук болуп,
тайбының херээнин эң улуг тиел-
лгези болган.

Дайны сөөлүнде үде совет улус-
тун тайбын тургузушкунга чеди-
п алган чаа-чаа шылгарангай тиел-
лгелери болза, улус демократиянык
чурттарының улустарынга сорук
кирипчи лагери болуп турар.
Дайны сөөлүндеги беш чыл планы
бистиң чуртувустун хөгжүлдизинге
чаа алдарлыг чада болган. Дөрт ду-
гаар сталинчы беш чыл планы-
ның сорудгаларын боттандырган—
Ленин—Сталинның партиянык
мерген угааның политиказының чаа
тиелелгези болур. Совет улус бол-
за, суг күжү-биле ажалдаар кан-
чаар-да аажок улуг электрстан-
циялары болгаш каналдарны улуг
сорук киришинки-биле тургузуп,
бойдушту чартырының планын амы-
дыралда боттандырып турар. Волга-

Доннун судно чоруур В. И. Ленин
аттыг каналы ажылдаа кирген.
1951—1955 чылдарда ССРЭ-ниң
хөгжүлдизиниң беш дугаар беш
чыл планы совет улустун мурунда
кайгамчыктыг перспективалары
ажыдып турар.

Эш Сталинның айтышкынынын
удуртулга болдургаш, партия бол-
за, канчаар-да аажок улуг органи-
закчы болгаш кижизидикчи ажыл-
ды чорудуп, мадырлыг күш-ажыл-
чы тиелелгелерге бистиң улузувус-
ту сорук кирип, организастап, оң
чогаалдык күжүн чагыс-азай со-
рулгаже—коммунизмиң тиелел-
гениңче угландырып турар.

Идеологиянык ажылдын денелин
бедилери, ажылчы чоннарын ком-
мунистик кижизидилгези уjur-
дузалагы деп бистиң партиявыс, эш
Сталин санап турар. Марксизм-
ленинизмни пропагандалаарының
болгаш бистиң кадрларыстың,
бүгү коммунистерниң идея талазы-
биле дадыгарының экижидилгезин
эң чугула сорулга кылдыр бүгү пар-
тия организацияларының мурунда
салып турар. Идеологиянык айт-
тыгызын талазы-биле ВКП(б) ТК-
ның төөгүлүг шитпирлери, эш
Сталинның айтышкынынын болза,
бистиң социалистик культуравыстың
бүгү чепсектери: парлаганы, эр-
темини, литератураны, уран-чүүлдү
улам бедик чадаже көдүргөн. Лени-
низмниң амыдыралда бадыткаты-
тынын турар идеялары массалар-
же кирибишаан, бистиң партиявыс
болза, амыдыралчы совет патри-
отизмиң болгаш пролетар интерна-
ционализмиң өзүзүңа, буржуаз
идеологиянык бүгү-ле кандыг-даа
илерээжинеринге эптеш чок болур
чоруктуң үзелиңге бүгү совет кижил-
ерин кижизидип турар.

Коммунистик тургузушкунуң
улуг сорудгаларының мурунунга пар-
тия болза, партияжи-организаттыг
болгаш партияжи-политиктиг ажы-
лымын денелин улам бедилер дээш
демисежип, партиянык чөр-чөрдө
организацияларының дайычы ар-
газын быжыглап, партия кежигүн-
неринге чаа, улам-на бедик негел-
делерин салып турар. Партиянык эс-
керкен Уставының төдөвилели ком-
мунистерниң бедик хүлээлгелерин
тодаргайлап, партиянык херээ дээш
оларның харысалганын бедилдип
турар.

Чедип алган чүүлге оожургавас
болгаш чедишинкирге бөксө ду-
гайын сагындырыбышаан, бодунга
болгаш өскөлгө бедик негелделди
болурунга, чепстерни дилими-биле
шүгүмчүлээринге бүгү больше-
виктерни коммунистик партия, эш
Сталин өөредип турар. Шүгүмчүлел
болгаш бот-шүгүмчүлел болза, ком-
мунизм дээш демиселге күштүг чеп-
сек болур деп, партия болгаш совет
кадрларнык чарлы болбас шылары
большевикчи бөдүүн болуру, чеп-
стерге таарышпас улустун херел-
делеринге кичээлгетип, буржуаз
идеологиянык кандыг-даа илерээш-
кинери-биле демиселге бедик илей-
лик, принципалдыг болур деп ком-
мунистик партия, эш Сталин өөре-
дил турар. Бодунун улусунга, бис-
тин советтик Төрөөн чуртувуска,
коммунизмиң хезинге кызыгаар
чокка бараан болурун өзүзүңа
бүгү совет кижилерин коммунистик
партия, эш Сталин кижизидип тур-
ар.

Ленин—Сталинның партиянык
удуртулгазы-биле бистиң Төрөөн
чуртувус тайбының күчүлүг чөлөн-
гичи болу берген. Мадырлыг совет
улустун, тилекчи улустун, чо-
гаалдыкчы улустун тургузукчу күш-
ажылы бүгү депшилгелиг кижилер-
генин өөртүп, чоргаарландыр-
ып турар. Амгы үениң күчүлүг
шимчээшкенин—тайбын талаал-
чыларының шимчээшкенин муру-
нуку одургаларында совет улус чо-
руп, дайының империалистик кып-
сыкчыларының күштеринден тай-
бын күштери күчүлүг деп чүвеге бү-
зүрелди күштелдирип турар.
Коммунистик партиянык XIX съез-
диниң ажытынганынын хүнүнде
совет улус чүректин ханызын ал-
ганын мындыг сөстөр-биле партия-
га, эш Сталинга бодуну ынакшыл-
лың болгаш бердигенин илереди-
п турар.

— ВКП(б)-ниң XIX съездин
делгезин!

— Ленин—Сталинның улуг пар-
тиянык делгезин!

— Партиянык болгаш улустун
улуг баштынчызы болгаш башкызы,
коммунизмиң улуг генийлик удур-
дукчу эш Сталинга алал!

(«Правданың» 1952 чылдын
октябрь 5-те мурунку чүүлүндө).

Бүгү-эвилелдин Коммунистик (большевиктер)

партиязының XIX съездизи

Бир дугаар хурал (1952 чылдын октябрь 5-те)

Октябрь 5-те Кремль ордузунуң
Улуг залында ВКП(б)-ниң XIX
съезди аяктыг. Хуралдын залы-
нда—съездин делегаттары, база
хөй санның аалчылар, совет найса-
лалдын ажылчы чоннарын төлө-
лекчилери, ажилчиннар, күрүнө
болгаш партия ажилдакчылары,
эртеминиң болгаш уран-чүүлдүн тө-
лөлекчилери, база даштыкынык
коммунистик болгаш ажилчы
партияларының төлөлекчилери.
Кежекиниң 7 шах. Трибунага эш
Сталин болгаш оң шыныч сорат-

Эштер!
Партиянык Төп Комитетиниң муру-
нундан партиянык XIX съездиниң
делегаттарына, база даштыкынык
коммунистик партияларын болгаш
ажылчы ангынын өске-даа акы-
дунма партияларын мында төлөзө-
лүп турар бистиң эргим аалчылары-
виска байыр чедирип тур мен. (Дин-
миттиг, үргүлчүлелди адыш-часка-
ашкыны).

Бо хүн бис бир дугаар сөзүвүсү-
р герман болгаш өске-даа агрессор-
ларга удур дайының чылдарында
бистиң советтик Төрөөн чуртувусу
камгалап, бистиң шының херээсин
дээш боттарының амы-тынын бер-
генерге бараалгадыр уjurлук бис.
Ол фашизмге удур дайынга өлгөн,
Совет Эвилелиниң хосталганын
болгаш хамаарышпас чоруунун херээ
дээш демиселге боттарының
амы-тынын бергеннерин алдарлыг
тураскаалын туруп өзүлөөл. (Шупту
туруп өзүлөөл).

Бо хүн бистиң аравыста бистиң
партиявыстың чамдык көсү ажал-
дакчылары чок. Дайының берге
чылдарында армияга политиктиг
ажылды баштап, Москваның партия
организациязының шылгарангай
удуртукчу болуп, партияга оңза
суратлыг болган Александр Серге-
вич Шербаков мөөнөз. Бүгү чурт
кончуг эки билер болгаш бистиң
партиявыстың кончуг эки ынакшыл
чораны Михаил Иванович Жданов
бистиң аравыста чок. Партиянык
сталинчы удуртулгазының өзүнүн
талантыг төлөлекчилериниң би-
рээзи Андрей Александрович Ждан-
ов мөөнөз. Амыдыралы партия-
биле үзүктөл чок харылаалы өске-
даа өлгөн өнүктүрүшкүн болгаш
иштериниң аттарын утпаан бис.
Оларны тураскаалы ханы хүндү-
ктелди демдээ кылдыр өзүлөөл.
(Шупту туруп өзүлөөл).

Бистиң партиявыстың моон муру-
нундагы съездин 1939 чылда бол-
ган. Эрткен үениң дургузунда улуг
төөгүлүг чугула болушкуннар бол-
гулаан.
Герман фашизмиң Совет Эвил-
елин оор-өзү-биле халдаашкы-
нындан бистин улустун тайбын күш-
ажылы соксаан турганы билдингир
болгай. Ушкун беш чыл планынык
сорудгалары күүседир талазы-биле
ажылывысты аргактан соксадыр
ужурга таварышкан бис. Бистиң де-
виксээрвиңче халдап келген дай-
зының чылча-шаварынын эрге-ажык-
тарынга бүгү чүвени чагырткаш,
дайын байдалыга таарыштыр бүрүнү-
биле эде тургустунар уjurлук
турган бис.

Делегейниң ийги дайыны хөй
националдык анык Совет күрүнө-
гө улуг шылгалда болган. Ол дайын
оң-биле кады бистиң партиявыстың
политиказының шынынык бүгү
талазы-биле хыналдазы болган.
Дайының чылдарында совет улус
өзүш эвес берге хүнерин эрттип,
аар когаралдарга таварышкан.
Бинчалза-даа, социалистик күрүнө
болур Совет Эвилели ол болушкун-
нарнык оюнга кошказан болгаш
дендиш-даа дивезн, харын бистиң
партиявыстың удуртулгазы-биле
улам улугу-биле кандалып, быжыгып,
бодунун күштеринге, бодунун улуг
херээнин тиелтирбизинге улам-на
улугу-биле өзүрзөн.

Делегейниң ийги дайыны фа-
шистик агрессорларын аштырыш-
кыны-биле доозулган, ол чорук хөй
талалары-биле Европага болгаш
Азияга улустун хосталгалы шим-
чээшкенини күштерин чештирип
үндүргөн. Тургустунган чаа байдал-

никтери эштер Молотов, Маленков,
Ворошилов, Булганин, Берия, Каган-
ович, Хрущёв, Андреев, Микоян,
Косыгин олар үнүп кээрге, делегат-
тар үргүлчүлелди адыш часкааш-
кыны-биле уткаан. Шупту улус ту-
руп келген. Бүгү залга «Эш Сталин-
га—ура!», «Улуг Сталинга—ура!»,
«Эш Сталин делгерезин!», «Төрөөн,
ынак Сталинга—ура!» деп үкнер
чалгылар-биле тарап турган. Ол
үннер Совет Эвилелиниң болгаш
делегейнин улустарының янзы-бу-

дугуларынга дыналып турган.
Ол изиг байырлаашкын-биле
коммунистик партияны, совет
улустун болгаш бүгү депшилгелиг
кижи төрөлгенин генийлик баш-
кызы төрөөн Иосиф Виссарионович
Сталинга кызыгаар чок ынакшылдык
болгаш бердиген чоруктуң угаан-
бодалы илеретинген.
Коммунистик партиянык Төп Коми-
тетиниң даасканы-биле съездин
эш В. М. Молотов эге сөзү-биле
ажыткан.

Совет Эвилелиниң шитпирлиг ролду-
г болганы-биле элзэн хөй чурттар хөг-
жүлдениң капиталистик орундан
чаа орукче, улус-демократтыг күр-
нелерин тургузарынык болгаш хөг-
жүдеринин оруунче дайын сөөдүл-
гези үде кирер аргалыг болган. Оон-
биле бүгү-делегей социализмиң
хөгжүлдизинге чаа үениң эгези сал-
дыган.

Бо бүгү чүүлдөр болза, чурттуң
амыдыралының бүгү талааларында
бистиң партиявыстың удуртукчу
идеялы саядырының бистиң хүн-
еринге улуу-биле өскенин болгаш
бодунуң партиянык Ленин—
Сталинның партиянык бистиң
улузувустун ынакшылдынын канчаар-
да аажок улугун тайылбырлап
турар. (Үргүлчүлелди адыш-часка-
ашкыны).

Бо чүүлдөр болза, ол партиянык
бүгү делегейге ат-алдарының ам
канчаар-да аажок бедин болгаш
бистиң партиявыска, оң сталинчы
удуртулгазын өске чурттарнык
ажылчы чоннарының идегелинин
болгаш хүндүткелиниң канчаар-да
аажок улугун база тайылбырлап
турар. («Динмиттиг, үргүлчүлелди
адыш-часкаашкыны»).

Дайын сөөлүндеги үениң байда-
лында Совет Эвилели бодунуң
күштерин улус ажал-агынын катап
тургузарынык болгаш улам хөгжү-
дериниң орулгаларынык, база улус-
тар аразында тайбыны камгала-
арынык болгаш быжыгларынын
сорудгаларынык мөөнөзү салган.
ССРЭ-ниң хөгжүлдизиниң беш
дугаар беш чыл планының талазы-
биле директивалары амгы съезди-
ге чугааладыр деп турар бис.
Эрткен чылдын түннелдери, база
оң-биле кады бо чылдын ажыл-
агый чедишинкери болза, беш
дугаар беш чылдын кончуг улуг
даалгаларын күүседир талазы-биле
бистиң чурттуң ажылчы чоннары-
нык ам чедип алкан кайгамчыктыг
чедишинериниң дугайын херечи-
леп турар. Бурунгаар бүзүрелди
чоруур төлөзө, шүгүмчүлел болгаш
бот-шүгүмчүлел болза, коммунистик
дайыны болгаш чугула чепсээ деп
чүвени база ол болза, массаларын
бот-тывыгынын көдүрүргени бис-
тин, совет методувус болур деп
чүвени билгеш, бистиң ажалывыста
бар чепстер-биле, бот-оожургаары-
нык болгаш бюрократтыг бот-пе-
гушкунунун хөөнерин хаяа-да
үнүп келзе, оларны ажал тилээрди
дээш ам-да шитпирлиг демисежир
ужурлук бис.

Съездин шитпирлери болза,
чаа беш чыл планын чүгле күү-
седиринге эвес, харын база ажал
күүседиринге партияны болгаш бүгү
совет улусту сорук кирип. Ол бо-
лза, совет күрүнениң күчүзүн бүгү
тала-биле улам-на быжылаары,
улустун: ажалын ангынын, колхоз-
чу тараачынынын, совет интелли-
генциянык материалдык болгаш
культурулуг денелин улам-на улугу-
биле бедилери болур. Оң-биле беш
чыл планын күүсеттишаан, совет
улус социализмден коммунизмче
чоорту шилчилгенин оруунга чаа
чугула чедишинерин чедип алыр.
(Динмиттиг адыш-часкаашкыны).

Совет Эвилели «күрүнелерин сис-
теминде» туруп турар деп чүвени,
авантюралыг эжелекчи планнарлыг,
улам-на улугу-биле чепселенип,
дайын калчараашкынын бүгү-ле ар-
гаар-биле өскүдүрүп, делегейниң чаа
дайынын кыпсырынга белеткелди
чорудуп турар империалистик ла-
гер туруп турар деп чүвени бистиң

улаптыгыс билдингир. Кончааларны
көздөлдүрүп дээш пөктүмөс чүк-
түшкүн-биле делегейге бодунуң
тергилдөөшкүнү күш-биле докта-
дырын орадалдып турар капитали-
стик монополияларнык күзелин кү-
седип турар Американың Кытышкан
Штаттарының чатырыкчы реаксылыг
бөлүктери ол агрессчи, антидемок-
раттыг лагерин баштап турар.
АКШ-тын шах ол чатырыкчы бөлүк-
тери Кореяда кем-бурудул дадын
дээш, Кыдаттын Тайван ортулуун
«желзэн» дээш, Барын Германияны
болгаш Японияны хамаарыла-
лыг күрүнелер бодурун дээш,
база тайбынга ынакшылдыг күр-
нелерге—Совет Эвилелинге, Кыдат
Улус Республикага болгаш улус
демократиянык чурттарыга удур
улаган Согу-Атлантика блогу
чиккейттиг агрессчи дайын эвилел-
дин Барын-чүккө болгаш Чөөн-
чүккө тургусканы дээш кол хары-
салганы хүлээрлер.

Бинчалза-даа, делегейниң капи-
талист системаның сөөлүг чыл-
дарда болган кошказашкынын,
ылангы дайын сөөлүндөгү үде,
чонуңун ниити саны 600 миллион
кижи болуп турар элзэн хөй күрүнө-
лөр ол системадан адырылганын
соонда ол кошказашкыны чүү-даа
чажырып шыдаас. Капиталистик
чурттарын аразында чөрүдөөлөрүн
болгаш үскүлөжишинкенин күш-
телдери ол чурттарга аны демисе-
линиң чылаш чокка чидилгендер
чүүл болур чаа экономнуг кризис-
тин болгаш массалыг ажал чокта-
лар чоруктуң чаа улгандышының
улам өзүп орап айылың капи-
талист чурттарын чайладып шы-
даар арга чогуң чүү-даа чажырып
шыдаас. Боттарыга тайбын
ынакшылдыг чоруктуң шывынын
кедип, оон-биле кады Совет Эвил-
елиниң агрессчи чоруунуң дугайында
хоп-мегени непередирди-биле
буржуаз парлаганы

Областың национал театры чаа сезонда

Чурукта: Область театрының артистери дараазында көргүзөр шийин белектелип кылып турары көргүскен.

Чуруу А. Ермолаевтин.

Бистин хүлээлгевис

Национал театрың коллективиниң чаа сезонча кирерде бодунуң мурнуңа бедик негелдерин болгаш улур сорулгалары салып алган. Кол кичээгени артистериң уран мергежилгени бедилеринче угландырып турар. Бо чылдың репертуарыңа шийлерин шилип аларда совет амыдыралды четке көргүзүп турар шийлер-биле долдурарыңе улур кичээгени салдыган. Шийлерин кол нуруузу совет авторларың болгаш барын чуруткун классиктиң чогаалчы драматургтарының болган. Ындыг шийлерге Мухтаровтуң «Өг-бүлениң алдары», Муреповтуң «Козы Корпеш бале Баян суу», Собконуң «Амыдырал катап эгелеп турар», Трофим Корчактың «Аас-кежиктин», Я. Галаньтың «Алдын ээриниң адаанда», Балзактың «Мачеха» деп шийлери болур. Оон ангыда элэн каш шийлерин катап көргүзериң боттандырар.

Бистин театрыңың четтес ажы-төбө бирээзи кылдыр санатылып келген чүве болза, школачыларга таарышкан шийлер барык чок болуп турганы болур. Ол четтести чайладыры-биле театр чаа сезонда школачыларга көргүзери-биле Катаевтин «Полтун огулу», Губарев биле Успенскийниң тожулал шийлерин белектеп турар болгаш оларны бо чылдың ийги чартында көргүзөр.

Театрың бо чылгы чаа сезон ажыдышыңы мурнуңагы чылдарыңдан элэн ылгалдыг. Ол болза, театр чайгы сезонда обла-

стың районарыңче элэн хей саныг үнүшкүнерини кылгаш, бистин колхозчу ажыл-ишчилеривистин культуруг негелдерин хандырар талазы-биле элэн ажыдары кылган болур. Областың районарыңга чоруп тургаш, театрың чүгле тыва бөлүү беин 175 саныг ший болгаш концерттиң көргүзүлгени эрттирген. Актёрлар үнүшкүнерини кылып тургаш, Мухтаровтуң «Өг-бүлениң алдары» деп шийин 19 катап, Дьяконовтуң «Өчүлүк куда» деп шийин 14 катап, М. Горькийниң «Сөөлүгери» деп шийин 15 катап, В. Көк-оолдуң «Хайран бот» деп шийин 13 катап көргүскен болгаш оон-даа өске көргүзүлгени кылган.

Театрың дирекция чери уран-чүдүр килдизи-биле кады көрүкчүлөр конференциязы эрттирерин доктаамал чорудуп турарың көргөн. Көрүкчүлөр конференциязың бирээзин октябрь айда эрттирер. Театрың коллектив чаа сезонда Кызыл хоорайның бүдүрүлгө черлеринге барып ажылчыннар коллективиниң мурнуңа көргүзүлгени эрттирерин база боттандырар. Ындыг үнүшкүнер ажылчыннарның кижизилдезинге улур рольду болурун барымдалаш, албан, бүдүрүлгө черлериниң клубтарыңа көргүзүлгө эрттирер хүнерини планга киригеш, ону боттандырып эгелээр бис.

Н. СТАХОВСКИЙ,

Областың национал театрының директору.

Эки шийлерни чон көөрүн күзеп турар

«Театр репертуарларың болгаш ону экижидер хемчеглерниң дугайында» ВКП(б) ТК-ның төөгүлүг доктаалы үнгенден бээр ам алды чыл болган. Бистин областың национал театры бодунун ажылыңа ол доктаалда айтыккан чүдүлгени удуртулга болдуруп тургаш чамдык экижидилгелерин чедип алган деп санап болур. ВКП(б) ТК-ның ол доктаалы уран-чүдүлгө ажылдакчыларының дайынчы программасы болган болгаш уран-чүдүлгө ажылдакчылары болза, ажылчы чонун коммунисттик кижизилдезинин талазы-биле партияның шынчы дузалакчылары болуп шыдаан.

Ындыг болза-даа, бистин театрыңың эрткен сезонда ажылдарында улур четтестер бар болганын демделгевес аржажок. Чамдык шийлерни көргүскени көрүкчүлери канчап-даа өөртүп шыдаас турган. Орта Треневтин «Любовь Яровая», Островскийниң «Кызаннашкын», Мовзонун «Константин Заслонов», Александр Корнейчуктуң «Платон Кречет» деп шийлерин куду деңгеле көргүскени айтыл болур. Театрың удуртулгазы шийлерин белектеэринге улур хандыкшылдыг ажылдары чорутпай, шийлерин идеялыг болгаш долу үнелиг болуруңа четке кичээгени салбайн турганындан ол четтестер тыттып келген. Шийлерни көргүзүлгө шилип аларда совет амыдыралды, оон магалыг чаагайың көргүскениң четке илередиринче уланган шийлерин чүдүү-даа мурнуңа көргүзүлгө кичээгени четтес салып турганы театр дирекциязың четтес ажылдарың бирээзи болганы чугаажок. Эгелеп турар чаа сезонда театр коллективиниң мурнуңа кайгамчык улур сорулгалар тургустунуп турар. Театрың директору эш Стаховский шийлериниң идея-политиктиг болгаш уран-чечен уткалыг болуруңе уланган хемчеглерни боттуу-биле ап

чорудар уjurлуг. Коллективтин кижигүнериниң ортузунга политиктиг өөредилгени болгаш мергежилдиг өзүлдени бедилер ажылга дирекция черинге боттуп дузаны көргүзери партия организациязының секретари эш Маскатуллинден база улур-биле негетинип турар. Шак ындыг организастыг ажылдарны доктаамал чорудуп тургаш, коллектив чаа-чаа чедишкенини чедип ап шыдаар.

Театрың өзүлдезиниң бир чаа херечиледи болза, театр кышкы сезонну ажыдарда Сталинчы шаңналың лауреады Мухтаровтуң «Өг-бүлениң алдары» деп шийин тыва дылга көргүзүп шыдааны болур. Ол ший болза, өзүлгө совет амыдыралды, совет кижилериниң бойдусту чагырып алып дээш чорудуп турар шийтирлиг демиселин, социалисттик өчүлгө камгалаар дээш совет кижилериниң ак-декилдиг чүткүлүг көргүзүп турар. Шийни көргүзөр талазы-биле коллектив чедишкенини болганын демделгези чугула. Артистер Өлзей-оол, Муңзук, Кара-кыс, Кеңден, Намдараа оларны ойнашкыны кончук таарымчалыг болган.

Шийиниң очулгазын эш Алдын-Херелдин кылганын база эки деп демделгез херек. Көрүкчүлөр актёрларының ойнаашкыны адыш чаксаакшыңары-биле ужуражып турганнар. Ам чугула сорулга болза, коллективтин ол чаа чедишкенин улам-на быжыглаары болуп турар. 1951—1955 чылдарда ССРЭ-нин хөгжүлдезиниң чаа беш чыл планы ажыл-агый болгаш культура талазы-биле кайгамчык улур сорулгалары тургузуп турар. Ол улур чаагай сорулганы күөседиринге культура фронтузуңун ажылдакчылары боттарының салышкыны кириер уjurлуг.

С. ФАТЕЕВ.

Режиссер ажылының талазы-биле чедишкенин

Колхозчу өчүлгө карак огу дег камгалаар чаагай сорулганы пропагандалап турар туркмен чогаалчы Мухтаровтуң «Өг-бүлениң алдары» деп шийин тыва дылга көргүзөр дээш белектеэринге режиссер хүлээлгезин эш Стаховский биле кады алган бис. Биске эң-не берге чүве—артистерни рождарга таарыштыр хуваары, сценаны көрүшүгү кылдыр таарыштыраар болуп турган. Кол-кол рождарга дуржулгалыг артистер Өлзей-оол, Кара-кыс, Намдараа оларны кириген бис.

Оон ыңай ындыг берге болгаш нарын рождарга эң баштай ойнап турар анык артистер Оржумаа, Кеңден, Күдөр база киргилээн. Бергедээшкениңдерен кортпайн

шиитпирлиг күзел-биле ажылдап турган шийни көргүзүлгени боттандырып шыдаан бис. Театрың техниктиг салбыры көрүшүгү делерге талазы-биле база эки ажылдаан.

Режиссер ажылының талазы-биле чаа чедишкенин быжыглааш, ол талазы-биле чаа-чаа базамнарны кылып, чонумга мога чок бараан болуруму 1951—1955 чылдарда ССРЭ-нин хөгжүлдезиниң талазы-биле чаа беш чыл планында көрдүнгөн ажыл-агый болгаш культура улуру сорулгалары менээ хүлээди турар.

М. МУНЗУК,

театрың артизи, «Өг-бүлениң алдары» деп шийниң режиссеру.

Областың национал театры кышкы сезонну Сталинчы шаңналың лауреады туркмен чогаалчы Мухтаровтуң «Өг-бүлениң алдары» деп 4 көжегелиг шийин көргүскени-биле эгелээн.

Чурукта: ийги көжегеден алган үзүндүде Аланның өг-бүлөзү. Солагай талазыңдан оң талазыңча Аланның кадайы—артистка Байра, Алан—артист Муңзук, Курбан—артист Кеңден, Языголь—артист—Муңзук Кара-кыс, Ата—Намдараа болгаш Байрам—Өлзей-оол Колхозчу Уставтын хажидакчы Байрамны буруу шаап турарың көргүскен элизд.

Чуруу А. Ермолаевтин.

Рольдарга белектелип турарым

Актёр кижиниң чедишкени бодунун ойнаашкыны амыдыралда бар чүдүлгени эң кескү илергейлээшкенин тыпканындан камааржыры чугаажок. Актёр кижиги ойнаарда чүлгө авторниң сөстерин өттүндүр чугаалааш, бодунуң чогаалчы арзагы-биле ойнап турар маадырың иштиги сеткилин илередиң шыдавайн баар болза, ол роль солун эвес болур.

Бо чылдың кышкы сезонун эгелээрде театр туркмен чогаалчы Мухтаровтуң «Өг-бүлениң алдары» деп шийин көргүзери-биле сезонну ажыдарын шийтирлээ. Ол шийде кол рольдарың бирээзи болур колхоз даргазы Байрам Мердановтуң ролон менээ дааскан. Баштай Байрамны сеткил-сагыжын, бүдүш хевирин тып тургузары менээ дыка берге турган. Авторуң бизжэн текстилеринден ангыда чонуну иштинден база немелде байлактары дилеп эгелээн мен. Байрам Мерданов база бир язы характерлиг кижиги: ол изиг болгаш чоргаар. Шак ындыг бүдүш-хевирини тыварыңа режиссер эш Стаховский менээ улур-биле дузалаан.

Байрамның ролон амыдыралга улам-на чок турзун дээш өөренип алганымның сөөлүңде беин массаның иштинче кирипкен мен. Кызыл-

дың хей улус чыгыр черлеринге чоруп, парк кирип, магазинерни болгаш базарны үргүлчү көрүп, оортан Байрам ышкаш характерни дилеп турган мен. Оон ангыда элэн каш колхоз даргалары-биле база чугаалашкан мен. Ынчап тургаш чып алган чүдүлгем менээ дыка херектиг болган. Оларны Байрамның ролонга кадып мөөңдөш, бүдүш-хевирини тургузуп алганымның сөөлүңде чүлгө ам кээп сценага үнер аргалыг болган мен. Чогаалчы Мухтаров колхозтуң Сталинчы Уставын үрөп турган колхоз даргазы, база ол бодунуң өг-бүлдезиниң алдары-биле буруузуң билингениң көргүскен. Авторуң ол ханы уткалыг бодалдарын четке илередиң дээш ам-даа ол рольду ажылдавышаан турар мен.

Колхозчу өчүлгө камгалаары колхозтарың ажыл-агый болгаш организасты талазы-биле быжыглаарың эң чугула чүдүлгениң бирээзи болур, мен бодумуң ол ролонму колхозчу массаның мурнуңа улур-күзел-биле ойнаар мен.

Н. ӨЛЗЕЙ-ООЛ,

областың театрың артизи.

Область театрының чаа сорулгалары

Тыва областың национал театры бодунуң чайгы сезонда ажылың болгаш областың районарыңа үнүшкүнерин чедишкениң дооскаш, кышкы сезонча кирипкен. Театр кышкы сезонну бо чылдың октябрь айның үште Сталинчы шаңналың лауреады Мухтаровтуң «Өг-бүлениң алдары» деп шийин тыва дыл кырыңа көргүскени-биле эгелээн.

Театрың коллективни областың районарыңа чайгы үнүшкүнеринге ший болгаш концерттиң көргүзүлгени 200 кезек черге кылган. Чайгы үнүшкүнериниң үзүндө театрың тыва бөлүү артистер Муңзук биле Көк-оолдуң удуртулгазы-биле элэн улур ажыдары кылган. Театрың тыва бөлүү репертуары сөөлүг ийи чылдарың иштинде сая болгаш шийар талазы-биле элэн өзүлдеги болган.

Театрың тыва бөлүү Любимованың «Харжыгаш», Михайлов-Самойловтуң «Чажыт дайын», Островский биле Соловьевтуң «Чырыдып турза-даа, чылытпас», Гогольдун «Ревизор» деп шийлерин көргүскен болгаш ийи көргүзүлгө улур концертти ам белектеп турар. Ол бөлүк ам бодунуң эргезинде сес шийлерлиг болган «Төнгүр-оол», «Чүткүл», «Хайран-бот» деп шийлерин катап көргүзериң база боттандырып чорудар.

Театрың орус бөлүүнүң репертуары база-ла калбарган. Ол бөлүк ам Мухтаровтуң «Өг-бүлениң алдары», Собконуң «Амыдырал катап эгелеп турар», Дьяконовтуң «Өчүлүк куда», Корнейчуктуң «Калишалаг дөргүн», М. Горькийниң «Сөөлүгери», Г. Фастын «Үжөн чостар», Гогольдун «Кадайланышкын», Островскийниң «Белугиниң

Кадайланышкыны», Войничиниң «Овод» болгаш өске-даа шийлери биле четчелетинген. Ынчангаш орус бөлүк ам бодунуң эргезинде 12 шийлерлиг.

Областың театрының ажылы оон-даа артык эки түнөлдөрдүгү туруп болур уjurлуг турган. Ындыг турбуже, театрың кол режиссеру турган эш Забродиниң идея болгаш уран-чечен ажылдарың талазы-биле частырылганың түнөлинде чамдык шийлер куду деңгелег көргүстүңүздү. Треневтин «Любовь Яровая», Островскийниң «Кызаннашкын» болгаш өске-даа драматургтарың шийлери куду деңгелег көргүстүңүздү.

Театрың кол режиссеруңа ажылдары-биле РСФСР-ниң алтарлыг артизи эш Зеленецкийниң РСФСР-нин Министрлер Чөвүлелиниң чанында уран-чүдүлгө комите.тинде домуйлап чоруткан болгаш ол ажылыңа режиссер кирипкен. Театрың кол чурукчузуңа театр ажылының талазы-биле улур дуржулгалыг чурукчу эш Чижов домуйлаткан.

Театр коллективни бодунуң мурнуңа тургустунган сорулгаларың чедишкениң күөсөдүп шыдаар сырый катышкан коллектив болуп быжыкан. Ынчангаш театр 1952 чылдың ийги чартында белектеп алган шийлерин көргүзөр талазы-биле чедишкениң болурунун бүгү аргалары бар.

Областың театрының амгы чаа репертуарында Собконуң «Трофим Корчактың аас-кежиктин», Галаньтың «Алдын ээриниң адаанда», Губарев биле Успенскийниң болгаш Балзактың өске-даа кайгамчык солун шийлерин болгаш тыва драматург О. Саган-оолдуң «Бир көдээ Советке болган чүүл» деп ший-

ини тыва дылга көргүзериң; база орус дылга Катаевтиң «Полтун огулу» болгаш өске-даа шийлериниң неместир көргүзериң планнаан.

Областың национал театры автор О. Саган-оол-биле кады ажылдакчылар чорутушаан тургаш, оң «Бир көдээ» Советке болган чүүл» деп шийиниң белектелип чорудуп турар. Ол шийни көргүзериң чаа сезоннуң программасында кирген. Ол ышкаш драматург В. Көк-оол Алдан маадырлар дугайында шийиниң база белектеп турар. Ол ший 1953 чылдың февраль айда областың театрыңа дужаатынар. Оң ыңай режиссер эш Муңзук «Колхоз даргазы» деп аттыг шийни база бизип турар. Бо бүгү чүүл болза, область драматургтарың чогаал талазы-биле өзүлдезин херечилеп турар. Ол чаа шийлер болза областың ажыл-агый болгаш культуразында социалисттик чаартылгаларың көргүзүп шыдаар дээрзи чигизин чок.

Театрың хоочун артистеринден ангыда анык артистер база өзүп турарлар. Оларга Дакийа, Оржумаа, Окан, Ханашевич Соколик, Бляй, Лаптаң болгаш өскелери-даа хамаарыштырып болур.

Театрың коллективни ВКП(б) ТК-ның «Театр репертуарларың болгаш ону экижидер хемчеглерниң дугайында» доктаалың бодунуң чорудар ажылыңа удуртулга болдуруп тургаш, элэн экижидилгелерин чедип алган.

Ындыг болза-даа, театрың ажылында, ылангыны оон чогаалдыг ажылында ам-даа улур четтестер бар. Ол четтестериниң кол нуруузу коллективтин иштинде шүгүмчүлдө болгаш бот-шүгүмчүлдө калбарбайн турарыңдан хамааржып ту-

рар. Ол ышкаш актерларның политиктиг өөредилгезиниң талазы-биле улур четтестер база бар. «ВКП(б) төөгүзүңүз допчу куруз» өөренириң боттуг И. В. Сталинниң биографиязы өөренириң бөлүмүни эрткен чылын кончук багай ажылдаан болгаш өөредилге программаны күөсөтпөн. Политиктиг өөредилгени экижидер талазы-биле айтырыгы бо чылын партия хооромунга тургускан болгаш ону экижидер хемчеглерни ам ап чорудуп турар. Чүлгө политиктиг өөредилге талазы-биле ажыл четтес чоруп турар эвес, актёрларның мергежилдиг өөредилгениң талазы-биле ажыл база четтес чоруп турар. Бистин уениң кайгамчык улур актёру Станиславскийниң өөредилге калбаа-биле пропагандалаар ажыл чогуур негелдезинге чедир тургустуушпаан.

Областың театрың ажылыңа удуртулганы күштелдирер талазы-биле областың уран-чүдүлгө килдизи четтес ажылдап турар дээрзин минир херек. Областың уран-чүдүлгө килдизи чаа шийлерин хүлээп аларда негелделерин четтес тургузуп, ол көрдүлгө калбак активти кириштирбейн турганы канчап-даа таарышпас. Көрүкчүлериң конференциязы кончук эвээш болгаш куду деңгелег эрттип тургулаан. Ол четтестериниң хараазы-биле театр бичин-де чедишкениң болу берген болза, аажок улур шимзэн үндүргөш, оон ыңайгы хөгжүлдө дугайында сагыш салбайн баар чүүлдер бар болуп тургулаан.

Областың театры 1952 чылда чанында Кызыл хоорайның бүдүрүлгө болгаш албан черлеринге чангыс-даа катап улур хемчээлдиг үнүшкүнерин чорутпаан. Ынчангаш көрүкчүлөр-биле харылзаа тургузарың ажылы херек кырында боттанмайн барган.

Театр коллективни чаа сезонча кирерде бодунуң мурнуңа улур сорулгаларың салып алган. Ол сорулгаларың бирээзи болза, коллективтин кижигүнериниң ортузунга политиктиг иштинде күштелдирер чорук-каш, оң удуртулгазың база ажылдакчы контролон боттандыраар болуп турар. Театр артистериниң мергежилгени улам-на бедилер төлээде улур актёр Станиславскийниң болгаш өске-даа совет актёрларың кайгамчык ажылдарың дуржулгаларың негелдери негетинип турар. Коллективтин иштинге шүгүмчүлдө болгаш бот-шүгүмчүлдө калбарып тургаш, илерз чедтестерини өйшаанда чайладыр хемчеглерни ап чорудары негетинер.

Чугула сорулгаларың бирээзи болза, театр коллективни Совет чогаалчылар эвилелиниң Тыва салбыры-биле кады ажылдакчылар чорудуп тургаш, амгы уениң темаларыңа бижитингилээни доду үнелиг шийлерни тургузуп, оң-биле театрың репертуары улам-на байыдары болур. Көрүкчүлөр-биле ажыдык күштелдирип, анаа хамаарышкан конференциялары доктаамал эрттирп турарың чедип алып херек.

Театр ажылыңа чедишкениң бээр чүүлдериниң бирээзи болза, үнер шийлерин болгаш өске-даа көргүзүлгени калбартып чарлаары болур. Театрда болушкунары тускай чарлаалар болгаш база согулгалары диннадылганы чорудуруңа театрың дирекция чери кичээгени салыр уjurлуг. Октябрь айның ортаа үзүндө көрүкчүлөр конференциязы эрттирерин театр белектеп турар. Анаа бүгү тала-биле белектелип ужуражыр төлээде, көрүкчүлөр ортузунга пропаганда болгаш тандылга ажылы калбартып чорудары база негетинип турар.

Л. ДМИТРИЕВ,

Областың уран-чүдүлгө килдизиниң эргелекчизи.

ВКП(б) XIX съездизинге алдар кылдыр

(Даштыкы чурттарда)

БОЛГАРИЯ

СОФИЯ. ВКП(б)-нин XIX съездизинге алдар болдурган социалисттик хүдээлгелерин Болгарияның будурулгелери чедишкенини күүседип, партияның съездизинге күш-ажылчы белектерлиг ужурашкан. Димитровградта 32 тулуг бригадалары ботарына алган хүдээлгезин хуусаа бетинде күүсеткенини дугайын рапорттаан. Георгий Тихилостун бригадасы тудугун бир эн улуг ажылдарын күүседирин хуусаазындан бир ай мурнал күүсеткен. Тудукчуларын хөй-хөй бригадалары будурулге онаалгазын бүүн чартык, ийн катеп ажыл күүседип турар.

Русе хоорайда көдээ ажил-агый машина тудушкунуну Георгий Димитров аттыг заводунун ажилчылары сентябрьнын ийн дугаар чартында 2 муң ажыг трактор андазыннарн, саялкарны, культуавторларны болгаш көдээ ажил-агыйн өске-даа хөй машиналарын белекпел кылган. Ол заводта совет стахановчуларын дуржулгазы өзугаар ажилдап турар хөй токарлары ээлчегде бир каш норманы күүседип турар.

ВЕНГРИЯ

БУДАПЕШТ. ВКП(б)-нин XIX съездизинге алдар болдурган хүдээлгелерин Венгрияның ажилчы чоннарын күүсеткенини дугайын венгрия парлагла медээлеп турар.

«Мадьяр Ацеларудьяр» деп кандан керексел кылар заводтун коллектив партияның XIX съездизинге алдар кылдыр чарышпашаан, үш дугаар кварталдың планын хуусаазындан 4 хонук мурнал күүседирин чедип алган.

ВКП(б)-нин XIX съездизинге алдар кылдыр социалисттик чарышты калбартыканын ачызында «Калибр» заводтун коллектив үш дугаар кварталдың планын сентябрь 21-де күүсеткен. Будапештинги электр машиназы болгаш өске-даа чүүлдер кылар заводу үш дугаар кварталдың планын 102 хуу күүсеткен.

«Памутникситэдыр» деп паставы фабриказын коллектив ВКП(б)-нин XIX съездизинге алдар кылдыр сентябрьнын төнчүзүгө чедир пландан ажыр 20 муң метр пестү будуруп үндүрерин хүдээлген. Ажилчынар ол хүдээлгезин ажыр күүсеткен. Сентябрьнын 30-ге чедир ол фабрика пландан ажыр 25 муң метр пестү будуруп үндүргөн.

РУМИНИЯ

БУХАРЕСТ. Румынияның үлөтпүр будурулгелеринин будурулгезинин тайбынны бригадалары ВКП(б)-нин XIX съездизинге чаа чедишкенин ужурашпашаан.

Валы Жиулуйнүң хөмүр даш бассейнини тайбын бригаданын 54 даг ажилчыны күш-ажылдын будурулгезин даа улгатырган болгаш ам 1953—1954 чылдарын үдүгүн хөмүр дашты тип үндүрүп турар. «Вулкан» шахтада стахановчу Флора Бошагтын удуртуп турары тайбын бригаданы ээлчегин онаалдазын хүн-бүрүдө 250—300 хуу күүседип турар. Тайбын бригаданын өске алды бригадалары ээлчегин нормазын бүүн чартык болгаш ийн катеп ажыр күүседип турар. «Петрида» деп хөмүр казар черин 25 бригадалары хөмүр даш тывыжын ийн катеп улгатырган.

Чуртта бир дугаарында стахановчу атты тывышкан Тывровштаде металлургия заводунун токари Константин Васиак, ВКП(б)-нин XIX съездизинге алдар болдурган чарыштын хүнеринде алды ажыг айларын нормазын ажилдап кылган болгаш ам 1953 чылдын будурулге онаалдазын күүседирин доозуп турар.

ВКП(б)-нин XIX съездизинге алдар болдурган күш-ажылчы ээлчеге кирбишаан, Тимшоарскийнин демир ажилдап кылар «Индустрия металлургия Бэнэяна» деп заводунун 24 тайбын бригадаларын кезигунери ийн дапкыр улгатырган темпи-биле ажилдап турар. Ол бригадаларын хөй кезин келир

чылдарын үлүүнге продукцияларын будуруп үндүрүп турар.

ВКП(б)-нин XIX съездизинге алдар болдурган социалисттик чарыштын мурнунда Решикцини болгаш Хунедоарскини металлургия комбинаттарынын, Дунай—Кара далай каналын тудушкунунун тайбын бригадалары болгаш өске-даа румын будурулгелеринин база тудуларын чүс-чүс бригадалары чоруп турар.

ЧЕХОСЛОВАКИЯ

ПРАГА. ВКП(б)-нин XIX съездизинге алдар кылдыр алган хүдээлгезин Чехословакияның ажилчы чоннары хуусаа бетинде күүсеткен. Кладно хоорайда кан ээлдирериния катышкан заводтарын ажилчыны боттарынын хүдээлгезин күүсетпашаан, печкаларын септээрин хуусаазын дыка кызырган. Эң ылангыя мартен печканы септелге хуусаазын 3 хонук кызырган.

Сватка хемде Вирскинин суг күжү-биле ажилдап электр станциязын тудукчулары съездизин мурнунда алган хүдээлгезин күүседип шыдааннар. Октябрь 1-де станцияның шенелде ажилдадылгасы болган, ычангаш ол станция баштайгы энергияны берген. Вирскини тудукчуларынын хүдээлгезин чедишкенини күүседирин «Энерго»», «ЧКД—Блюско» болгаш «ЧКД—Сталинград» деп будурулгелерин ажилчыны дуза чедирген. Ол ажилчынар дериг-херекселдерин элтеп-тургузар ажилын хуусаа бетинде күүсеткен.

ПОЛЬША

ВАРШАВА. ВКП(б)-нин XIX съездизинге алдар болдурган чарыш Польша Республиканын ажилчы чоннарын ортузунга дыка калбарган. Чүгле Лодзиге болгаш Лодзи воеводствозунга чарышка үлөтпүр будурулгелеринин 252 муң ажилчыны киришкен.

Лодзини кылымал пөс фабриказын коллективтерин улуг чедишкенин чедип алган. Ол коллектив 1952 чылдын планын үш ай мурнал күүсеткен. «Урбус» деп трактор заводунун коллектив пландан ажыр 10 тракторларын будуруп үндүрүп, сентябрьнын планын ажыр күүсеткен.

Люблинск воеводствозунун «Помуи» деп цемент заводунун үлөтпүр дерилгелерин Варшава заводунун болгаш чурттун өске-даа хөй будурулгелеринин коллективтери сентябрьнын планын хуусаа бетинде күүсеткенини дугайын медээлээн.

ГЕРМАН ДЕМОКРАТЫГ РЕПУБЛИКА

БЕРЛИН. ВКП(б)-нин XIX съездизинге чурттун будурулгелери болгаш суурлары будурулге талазы-биле чедишкенин ужурашпашаан турарын Герман хөй сангыг медээлерин Төрээн Демократтыг Республиканын солунары парлагла.

«Нейес Дейчланд» солун «Герман Демократтыг Республиканын ажилчы чоннарын болгаш тараачынын хүдээлгезин» деп эгенин алаанда съезд мурнунун хүдээлгезин будурулгелерин коллективтерин күүсеткенини дугайын чугаалап турар. Берлин хоорайда машина тудушкунун заводунун ажилчыны, Бранденбургта «Шлепперверке» будурулгезин коллектив, Ростоктун порт ажилчыны болгаш өскелер-даа улуг чедишкенин чедип алган.

АЛБАНИЯ

ТИРАНА. ВКП(б)-нин XIX съездизинге Албанияның ажилчы чоннары чаа будурулге чедишкенин ужурашпашаан.

Патостун нефть тывыжын чедирин коллектив сентябрь 23-те чыл планын күүседипкен. Шкодерде хөм кылар завод болгаш чурттун өске-даа чамлык будурулгелери сентябрьнын будурулге онаалдарын хуусаа бетинде күүседип, партияның XIX съездизинге күш-ажылчы чедишкенин ужурашкан.

(СЭТА).

Герман Демократтыг Республикада Совет Эвилелинден көдээ ажил-агыйның машиналары чед берген.

Чурукта: будурулге кооперативтеринин бирээзинин тараачыны «Сталинец-4» деп советтин боду чорур комбайнын көрүп турары.

СЭТА-нын прессклишези.

Азия болгаш Оожум океан чурттарының тайбын талалакчыларының Конгресиниң ажытынганы

ПЕКИН. Октябрьнын 2-де Пекинге Азия болгаш Оожум океан чурттарының тайбын талалакчыларының Конгресиниң ажытынганы. Азияның болгаш Оожум океанның 37 чурттарының төлээлери, хөй-нитти организацияларынн төлээлекчилери болгаш тускай чалатырган аалчылар Хуайжэнь залынга чыгып келген турган. Дыка хөй сангыг кыдат болгаш даштыкы журналистер база олуржуп турар. Президиум столунун кырында тайбынның көгө бугазын чуртаан улуг пөстү асктан, Конгрессте төлээлери келген чурттарын күрүнө туктарып турган.

Белекел комитетинин чингине секретари Лю Нин-и кыска чүве чугаалап, төлээлерге байыр чедиргеш, Конгресстиниң ажытынганын чарлаан. Конгрессте 378 төлээлер болгаш аалчылар келген деп ол дыкаткан. Конгрессте тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң, профвилдериниң Бүгү-делегей федерациязын, херэжженериниң демократтыг Бүгү-делегей федерациязын, студенттериниң Бүгү-делегей эвилелини болгаш өске-даа Бүгү-делегей организацияларынн төлээлекчилери база кирип турар. Төлээлериниң иштинде хөй-нитти организацияларынн төлээлекчилери, ажилчы болгаш тараачын шимчээшкенин баштыкчылары, эртемденер, чо-

гаалчылар, шүлүкчүлөр, парламенттер кезигунери, журналистер, медицина ажилдакчылары, улөтпүр ээлери болгаш шажынчылар бар. Бо болза, Конгресстин хөй төлээлекчилеринин дугайын болгаш чоңуну Бүгү кезектериниң тайбынче чүткүлдүүнү дугайын херечилеп турар-дыр деп Лю Нин-и айткан.

Президиумун составын Конгрессте димитиг адыш часкаашкыны биле чангыс эп-сеткилдиг бадылаан.

Секретариатты Конгресстин чингине секретари Лю Нин-ини баштадыр Конгрес чангыс эп-сеткилдиг сонгаан. Оон соонда тайбын дээш Бүгү-делегей шимчээшкенин сургалгы ажилдакчызы, «Улустар аразына тайбынны быжыглаары дээш» деп Бүгү делегей талазы-биле Сталинчы шаанналың лауреады Сун Цзин-лин эге сөс чугаалаан. Бүгү залда олурганнар аңаа димитиг адыш часкаашкыны биле ужурашканын.

Пекининиң мэри Пын Чэнь бэйр чедирип чүве чугаалаан. Мао Цзе-дунун, Жолно-Кюринниң, Икуо Оманын, Пабло Неруданың, Поль Робсонун болгаш Жан Лафиттин Конгрессте чоруткан байылыг телеграммаларын номчуугаалаан.

(СЭТА).

ВЦСПС-тин төлээлериниң Индияда барганы

МАДРАС. ВЦСПС-тин төлээлери сентябрь 30-де Мадраста чед берген. Совет Эвилелиниң аалчыларыга ужурашканы биле Мадрас штаттың хөй-нитти элзи каш муң төлээлекчилери аэродромга чыгып келген турган. Оларын иштинде Кызыл Кресттин Индий нитилелиниң ол черде салбырын удуртучулары, профвилдериниң Бүгү-делегей конгресиниң даргазы Четтир, Андра можунун аштап турар чурттакчыларынга дузаламчы көргүзерин талазы-биле Катышкан комитеттин чингине секретари Кришна Рао болгаш өскелер-даа келишээр.

ВЦСПС-тин төлээлериниң кезигунеринге чекетери экеп тудускулаан. «Совет Эвилелиниң болгаш Индияның улустарының найыралы делгерезин!», «Басырааның өңү—ол өзүлүг өңүк болур!», «Индий улустун өңүү улуг Сталин делгерезин!» деп лозунгларын аэ-

родромга чылганнар салып турганнар.

Хоорайның хөй-ниттизиниң төлээлекчилери ВЦСПС-тин төлээлериниң кезигунеринге байылыг чагааларын бижимелдерин хүдээткен. Мадрастын күш-ажылчы корпорациязынн байылыг бижинде чугаалап турары болза: «Бистин амдыралымыстың калыг-берге өйүндө силер бисче тайбынның төлээлекчилери, чангыс ханыг акылар болуп чедип келген-дир силер, эштер. Совет ажилчы чоннарын акыдумду дузаламчызын бистин бичан уругларымыс кажан-даа ултас. Тайбынның болгаш чекетелешкенин улуг чурту болгаш оон баштынчызы улуг Сталин делгерезин!» Совет ажилчы чоннарга ханы өөрүп чедишкенин илередип турар хөй сангыг байылыг чагаалар лыка хөй профвилел, тараачынар болгаш өске-даа хөй-нитти организациялардан кээп турар.

(СЭТА).

Орус дылдың Бүгү-делегейге ужурудузасы Болгарияның ажилчы чоннарынга Вьлко Червонковтун чугаазы

СОФИЯ. Октябрь 1-де Болгарияга орус дылдын муң-муң курстарында чаа өөредилге чылы эгелээн. Аңаа холбаштыр Министрлер Чөвүлелиниң даргазы болгаш Болгарияның коммунисттик партиязынын Төп Комитетинин чингине секретари Вьлко Червонков ажилчы чоннарга чагаа бижээш, орус дылды өөренир дээш улустун калбак шимчээшкенин организастаарын кыйгырган. Ол чагааны бүгү солуннар парлаглаан. Чагаада чугаалап турары болза:

«Орус дылды өөренири дээш шимчээшкени бистин чуртувуста хүн-бүрүдө улам калбарып турар, ол шимчээшкени болза, бистин Төрээн чуртувустун культурулгө көдүрүшкүнү-биле хан-дамырындан харылзаалыг болуп турар. Орус

дылды өөренири дээш улустун шимчээшкени чүгле улус-демократтыг тургузунуну эгизинде, бузулбас болгар-совет найыралдыг байдалында шак ычаар калбарып болур.

Орус дыл болза, Октябрьын социалисттик Улуг революциязынын дылды, тилээн социализмниң болгаш Совет Эвилелинде социализмден коммунизмге чоорту шилчилгенин дылды болур. Орус дыл болза, совет культураның, делегейде эң-не байлактыг, муңакчы культураның дылды. Чүгле бо чүүлдер орус дылды бүгү-делегейге төөгүлүг ужурудузаны көргүзүп, ол дылды билери бодунуң улустунун аас-кежин дээш демиселчи бүрүзүнүң амдырал херегели болдуруп турар.

(СЭТА).

Кореяда болушкуннар

Кореяның Улустун армиязының Кол командьаланың дыңнады

ПХЕНЬЯН. Корея Улус-Демократтыг Республиканың Улустун армиязының Кол командьаланын октябрь 2-де дамчыткан медээинде чугаалап турары болза, Улустун армиязының катыжышкыны кыдат улустун эки-турачыларынн сырый деткимче-биле камгалаалдын

тулчушкуннарын дайын-биле чорударын үргүлчүлөп турар. Улустун армиязынын зениттик ксектери болгаш дайыннын самолёттарын келеп алар адыжы-аңчылары октябрь 2-де дайынның 3 самолёттарын андара аткан.

(СЭТА).

Моника Фелтонун Кореяга чораны

ПХЕНЬЯН. «Улустар аразынга тайбынны быжыглаары дээш» Бүгү делегей талазы-биле Сталинчы шаанналың лауреады Моника Фелтонун бо чылдың сентябрьда Кореяга чоранының дугайын Кореяның Төп телеграф агенттели дынаткан. Кореяга турганынн үезинде Моника Фелтон америк эжелекчилерге уредетирген Пхеньянын болгаш оон кыдыгыларын, а ол ыш-каш өске-даа чурттакчылыг черлерин, бичин уруглар бакчынын болгаш школарын көргөн.

Пхеньянга Фелтон болза, Кореяның Демократтыг херэжженер эвилелиниң даргазынын оралакчызы Ким Ен Сун, ол эвилелиниң Пхеньян комитетиниң даргазы О Бок Сон, «Чосон Несон» деп херэжженер журналының редактору Кил Чуй Сок олар-биле болгаш америк ужурачулудун халдаашкынынан кыдыгдан өг-бүделерин кезигунери биле чугаалашкан.

Ындыг беселелерни чорудуп турган үезинде Фелтон болза, америк интервенттериниң үүлөгилериниң түнелинде тайбын чурттакчыларга таварышкан когаралдарын хемчээлинни дугайын билип алган, а ол ыш-каш америк империалистерин Кореяда чорудуп турар бактериологтуг дайынын фактылары биле танышкан.

Бүгү-делегейнин эртем комиссиязынн боттуту бүзүредилгелери болгаш медээлери болза, Катышкан Штаттарынн бактериологтуг дайыны чорудуп турары хөк чо барым-даа болуп деп чүвени көргүзүп турар-дыр деп Моника Фелтон Пхеньянга болган парлагла конференциянынга медээлээн. Фелтонун оон ылай чугаалааны болза, Кореяда бактериологтуг чепскти ол хире калбак хемчээлдиг ажыглап турар чүве болза, Сонгу Кореяда халдаавырлыг аарыглар чүге неперевей турары деп Барын-чүк чуртта-

рында чамдык кижилер айтырып турар. Мен Кореяга турган үемде ол айтырыгын харызын алган мен: чүл дээрге, халдаавырлыг аарыгларын болдурбазының талазы биле канчаар-да аажок калбак хемчээлдиг ажилдарын Сонгу Кореяда чорудуп турар. Ол ажилдар Бүгү улустун шимчээшкени апарган. Ычангаш, халдаавырлыг аарыгларын непереп болур аргазын ында чок кылган. Ычангаш, американыр бактериологтуг чепскти Кореяга улуг хемчээлди-биле ажыглаа-даа, олар корей улусту чагырып болгаш узуткап шыдаваннар, шыдаастар-даа.

Азия болгаш Оожум океан чурттарының тайбын талалакчыларының Конгресиниң үнөлөп чугаалавышаан, Моника Фелтон болза, ол Конгрес Азия болгаш Оожум океан чурттарының улустарынын чангыс эвин быжыглаарынга дуза-лаар деп медээлээн.

Түнелинде Моника Фелтон болза, бо чылдын Кореяга чораш көргөн чүүлдеринин сактышкынын чугаалаан. Эрткен чылын Кореяга бир дугаар-ла келгеш, американырны чуртту канчаар каржызын үрөп турганын кайгаан мен. Ындыг үрөгдөшкенин турза-даа, кижилер боттарынын амдыралын эки организастап алган деп чүвени база көргөн мен. Улустун амдыралынын организастаызы эртен чыл-биле дөмөйлээрге, бо чылдын дыка экижээнин көргөш, мен кайтап Тур мен, база ол чорук корей улусту улуу-биле хүндүлөп көөрүнүң сеткилин хайыдырган. Корей херэжженерин мадырлыг чоруну англи херэжженер ханызы-биле магадлап турар. Корей херэжженерин чептг демиселчин талазында англи херэжженер болгаш Бүгү делегейин миллион-миллион херэжженери туруп турар.

(СЭТА).

Стокгольмда хөл шыдырааның бүгү-делегей маргылдаазы

Хөл шыдыраа талазы-биле делегей чемпиону атты чедип алырынн шыдыраачылар аразына маргылдаазы 1886 чылдан эгелеп чорутунуп келген. Ычаарда бүгү делегей талазы-биле улуг маргылдаада тилекчилер болуп чорашаан шыдаачылар Стейнин биле Цукерт аразында ужурашканын. Орта Стейнин тилээш, хөл шыдыраа талазы-биле делегей чемпиону атты бир дугаарында алган. 1894 чылда Стейнин анык немец мастер Ласкерге аштыргаш, делегей чемпиону атты ышкынган. 1921 чылда ол атты Кубанын чемпиону Капабланка Ласкерден ойнап алган. 1927 чылда делегей чемпиону атты орустун хөл шыдыраа школазынын өөреникчизи Александр Алехин ойнап алган. 1935 чылда голланд гросмейстер Эйве ол атты Алехинден ойнап алгаш, ийн-ле чыл болгаш Алехинге катеп алыпкан.

1946 чылда делегей чемпиону А. Алехин өлүп калган. Хөл шыдыраа талазы-биле делегей чемпиону чок апарган. 1948 чылда ол атты дээш маргылдааны делегейиниң эң шыырак беш шыдыраачылары—Совет Эвилелинде М. Ботвинник, В. Смыслов болгаш П. Керес, база делегейиниң эрги чемпиону Эйве, Решевикий (АКШ)— ойнааннар. Михаил Ботвинник бодунга эң чоок удурланкчызындан үш сан ажил турар кылдыр бирги черни алгаш, делегей чемпиону атты чедип алган. Ычаарда ийги черни Смыслов, үшкү, дөрткү черлери Керес биле Решевикий, сөөлүг черни Эйве алганнар.

1949 чылда Париж хоорайга Бүгү-делегейин хөл шыдыраа федерациязы делегей чемпиону атты ойнаарынн чаа чурумун совет организацияны саналы-биле доктааткан. Ычангаш мурвундагызы ыш-каш чүгле кижилер аразына чемпион атты быдаажыр кызы чорук кызыгаалатынган.

Ол чаа доктааткан чурумну өзугаар чемпион биле ойнаарына баш удур чоруткан маргылдааларын тилекчинин аразында ужуражылганы үш чыл болгаш чорудуп турарын доктааткан.

Делегей чемпиону атты хунаажып ойнаарынын кандидатуразын тыварыны баштайгы маргылдаазы 1950 чылда Будапештиге болган. Орта 1—2 черлери совет гросмейстерлер Бронштейн биле Болеславский алганнар. Бронштейн биле Болеславскийни аразына чоруткан маргылдаага Бронштейн тилээш, Ычангаш Ботвинник биле чемпион атты Бронштейн хунаажып ойнаан. Оюн хайым болуп доозулгаш, делегей чемпиону ат Ботвинникке хевээр артып калган.

Бо чылдын сентябрь айдан эгелээш Швециянын Стокгольм хоорайга зоналар аразынын 22 шыдыраачылар киржижчилег маргылдаазы эгелээн. Ында Совет Эвилелинде гросмейстерлер А. Котов биле Е. Геллер, мастерлер Т. Петросян, М. Таманов болгаш Ю. Авербах киржип турарлар. Оон өске киржикичилери: Сабо, Барца (Венгрия), Л. Пахман (Чехословакия), Штальберг, Штольц (Швеция), Принс (Голландия), Голембек (Англия), Уншикер (Барын Германия), Вейд (Новая Зеландия), Стейнер (АКШ), Глигорич, Матанович (Югославия), Элисквез, Пильник, Болбочан (Аргентина), Вайтонис (Канада) болгаш Санчес (Колумбия) болуп турарлар.

1953 чылда шүүдө маргылдаа болур. Ол маргылдаага амгы болуп турар маргылдаага 1—5 черлери алганнарын кирир болгаш делегейиниң эң шыырак шыдыраачылары В. Смыслов, П. Керес, Д. Бронштейн болгаш И. Болеславский, гросмейстер М. Найдорф (Аргентина), С. Решевикий (АКШ), Эйве (Голландия) олар шуут чалалга биле киржирилер. Ол маргылдаага тилээш шыдыраачы делегей чемпиону М. Ботвинник-биле 1954 чылда ужуражыр.

Стокгольмда болуп эрттип турар маргылдаа кидин тулук чоруп турар. Совет гросмейстер А. Котов ол турнирде эң эки ойнап, өске киржикичилерден эки түнелдиг чоруп турар.

Харысалгалыг редактор Б. А. ТОЛГАР-БОЛ.

Румын беш чыл планынын бир чаа будурулгези ажылдала кирген

БУХАРЕСТ. Дойчештиде болгаш Овидиу—2» деп чылыг күжү-биле ажилдап электр станцияларын база «Карбоким» деп электрот заводун ажилдала киргенинниң соонда, ажилдап турар будурулгелерин танында «Арджешу» деп чаа улуг завод немешкен. Ол завод ажыг-жалч хуусаазындан ийн чыл бурунаар кирген. Румын беш чыл планынын улуг будурулгелеринин бирээзи болур ол заводту тургузарда совет телевилелдерге үндөздөлтүнгөн, ук завод румын заводтарга кылган техника-биле бүрүн деринген.

Тускай медээлер өзугаар алырга, моон мурнунда Бразилиядан болгаш Аргентинадан сөөртүп ал турган дубительдерни румын үлөтпүргө ам ол завод хандыгар.

(СЭТА).

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Шетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харысалгалыг редакторнун 3—62, харысалгалыг редакторнун ораакчызын, партияны амдырал, культура амдырал болгаш уран-чүүл кидистеринин 3—88; харысалгалыг секретаринын 4—98; пропаганда болгаш агитация, көдээ ажил-агый, үлөтпүр болгаш транспорт, чагаа кидистеринин 3—68, ыштакы информация, бухгалтерияныкы—3—65.